

Визираните алюзии за някаква съпоставимост между цирковото изкуство и циганската битност и душевност обаче не следва да се тълкуват опростенчески и директно. Те не валидизират разбиране, което да отвежда до обобщения от типа, че както цирковото изкуство е някаква „цигания“ в света на изкуствата, че е най-ниско и за най-долнопробни по естетическите си вкусове и нагласи сегменти на публиката, така и циганската битност и душевност е своеобразен „цирк“, някаква безобразна шутовщина в историята на човешкото битие и съзнание, в еволюцията на духовно-културните стожери на екзистенцията.

Всъщност тук става дума за нещо коренно различно и значимо. По своему цирковото изкуство съхранява в своята хилядолетна историческа биография много от значенията, феноменално-инструменталните си атрибути, с които се е появило далеч назад в историята на човечеството и се е придвижвало през пространствата и времевите ѝ зони. За разлика от други изкуства, които имат биография от няколко века или десетилетия, циркът е с неколкохилядолетна биография. Лъчите на зората на институционализираното във и чрез него многообразие на духовно-културни потребности и изяви, на изкуства на човека (като род и индивид), които впоследствие се диверсифицират и мултиплицират, по странен и устойчив начин се запазват донякъде, въпреки ерозиите на времето, и достигат и до днешни дни, разбира се, доста модифицирани.

В аналогичен контекст и циганската битност и душевност отразяват във и чрез себе си много от архаичните конструкти на мисловност, емоционалност, поведенческа и битностна тактика, които имат за своя рождена дата времената отпреди векове и дори хилядолетия. Циганското битие и мислене понякога запазват и репродуцират много от еволюционно преминатите и вече забравени от други етноси, култури и цивилизационни практики духовни конструкти и прагматични инструментариуми. Тъкмо тази особена капсулираност и трансфер през времето и историята на такива конструкти вече дава известно основание, разбира се, със съответните условности, да се говори за тази чудновата и многозначна съпоставимост между цирка и ромското битие и душевна нагласа.